

Nr 64.

Av herr **Linnér** m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om ändrade grunder för statsbidrag till hushållningssällskapen.

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag, nionde huvudtiteln, punkt 77, har Kungl. Maj:t föreslagit oförändrade grunder för det anslag, som är avsett som bidrag till hushållningssällskapen. I samband med redogörelse för anslaget användning har Kungl. Maj:t emellertid erinrat om att hushållningssällskapsutredningen i betänkande den 8 juli 1942 framlagt förslag till viss omorganisation av hushållningssällskapen samt i samband därmed till ändrade bestämmelser för statsbidrag till hushållningssällskapen och reglering av lönerna för sällskapens befattningshavare ävensom förslag till nya bestämmelser för hushållningssällskapens med statsmedel understödda undervisnings- och upplysningsverksamhet samt för sällskapens förmedling av statsunderstöd till produktionsbefrämjande förbättringsåtgärder inom lanthushållningens område. Såvitt av statsverkspropositionen framgår, har Kungl. Maj:t emellertid ännu icke haft tillfälle att taga ståndpunkt till de förslag, som framlagts i sagda betänkande. Huruvida någon proposition kommer att framläggas till årets riksdag, är således för närvarande ovisst.

Det torde vara ställt utom allt tvivel, att hushållningssällskapens verksamhet varit, är och kommer att förbliva av synnerligen stor betydelse för jordbruket och därmed jämställda näringar. I direktiven för hushållningssällskapsutredningen uttalar jämväl statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att den verksamhet hushållningssällskapen utövar utan tvivel varit av betydelse för jordbrukets förmåga att i fråga om produktionen hålla jämna steg med utvecklingen inom övriga näringsgrenar, samt påpekar, att sällskapen på grund av statsmakternas beslut och i samband med dessa givna direktiv i stor utsträckning blivit lokala institutioner för verkställande av statliga åtgärder till jordbruksnäringens främjande. Såväl för det allmänna som den enskilde jordbrukaren är det sålunda av vikt, att hushållningssällskapen hava en sådan organisation och erhålla sådana ekonomiska resurser, att de hava möjligheter att på bästa sätt fylla sin viktiga uppgift.

Den snabba utvecklingen under de senaste årtiondena på jordbrukets område har medfört, att även frågan om hushållningssällskapens ändamålsenliga organisation och arbetsuppgifter under flera år varit aktuell. Den utredning, som numera verkställts, har sålunda länge stått på dagordningen, och i avvaktan på densamma hava många för hushållningssällskapen och deras verksamhet betydelsefulla spörsmål ställts på framtiden. Icke minst gäller detta

hushållningssällskapens ekonomiska förhållanden. Sällskapens, icke minst genom åtgärder från det allmännas sida, allt mer utvidgade verksamhet har sålunda skärpt sällskapens behov av ökade inkomster för täckande av den trots sparsamhet oundvikliga stegringen av sällskapens utgifter. Från lantbruksstyrelsens sida har detta faktum upprepade gånger framhållits. Även hushållningssällskapsutredningen har såsom sin bestämda uppfattning enhälligt uttalat, att hushållningssällskapens inkomster måste väsentligt ökas, därest sällskapen skola få möjlighet att icke endast vidmakthålla utan även vidtaga önskvärd utvidgning och intensifiering av sin nuvarande verksamhet på lanthushållningens område. Till belysning av det sagda må nämnas, att 18 hushållningssällskap i sina för år 1942 fastställda inkomst- och utgiftsstatser räknade med en brist, som sammanlagt uppgick till ej mindre än drygt 207,000 kronor. För år 1943 räknade 22 hushållningssällskap med brist om tillhopa 376,700 kronor. De uppkommande bristerna måste täckas ur tillgängliga kapitalmedel. Att en dylik kapitalförbrukning icke är möjlig i längden utan äventyrande av sällskapens verksamhet är uppenbart. På samma gång är det klart, att sällskapen icke kunna förbruka fonder och dylika tillgångar, givna till vissa ändamål, om icke sällskapen ha full anledning att antaga att medel för dessa ändamål i framtiden skola tillföras sällskapen från statsverket.

Den bekymmersamma ekonomiska situation, i vilken flertalet hushållningssällskap befinna sig och som icke torde kunna avhjälpas utan åtgärder från det allmännas sida, samt den ovisshet om sällskapens framtida organisation och verksamhet, som skapats genom att för sällskapen vitala spörsmål i avvaktan på utredning ställts på framtiden, ha inom sällskapen alstrat en känsla av otrygghet, som otvivelaktigt verkat hämmande på sällskapens verksamhet och därmed varit till men för jordbrukets och därmed jämställda näringars utveckling. Sagda utredning har numera verkställts och därvid framlagda principiella förslag ha, såvitt vi kunnat finna, i allmänhet mottagits gynnsamt. Enligt vårt förmenande är det därför *önskvärdt, för att icke säga nödvändigt, att riksdagen redan nu till behandling upptar vissa med hushållningssällskapens organisation och verksamhet förenade principiella spörsmål till avgörande*, varigenom hushållningssällskapen beredas en fastare grund än för närvarande för sina göranden och låtanden. Icke minst med hänsyn till sällskapens centrala ställning som verkställande organ för ett stort antal statliga åtgärder till främjande av ifrågavarande näringar, synes oss ett dylikt ställningstagande från riksdagens sida redan nu vara av behovet påkallat.

I fråga om hushållningssällskapens framtida organisation har hushållningssällskapsutredningen enhälligt uttalat, att sällskapens nuvarande fria ställning såsom lokala sammanslutningar mellan jordbrukare och andra för lanthushållningen intresserade personer borde i princip bibehållas. Denna av utredningen intagna ståndpunkt har, såvitt vi hava oss bekant, icke från något håll föranlett erinringar. Ett principbeslut på denna punkt i enlighet med utredningens förslag synes oss även böra fattas av årets riksdag.

Beträffande hushållningssällskapens verksamhetsområde har hushållningssällskapsutredningen i princip, likaledes enhälligt, hävdadt, att sällskapens arbetsuppgifter i framtiden liksom för närvarande främst borde omfatta allmän undervisnings- och upplysningsverksamhet på lanthushållningens område samt i övrigt åtgärder till produktionens främjande inom sagda område, däri inbegripen förmedling av statsunderstöd till dylika åtgärder. Beträffande motiveringen för denna utredningens ståndpunkt tillåta vi oss hänvisa till ovannämnda betänkande. Enär de driftsekonomiska produktionsspörsmålen vid sidan av frågor berörande avsättningen av och prisbildningen å jordbrukets produkter med all säkerhet kräva en noggrann uppmärksamhet även efter kriget, icke minst från det allmännas sida, synes oss vara av största vikt, att hushållningssällskapens ställning i nu förevarande avseende fastslås av riksdagen redan nu. Då hushållningssällskapsutredningens förslag i princip synes oss vara ändamålsenligt, få vi sålunda föreslå, att riksdagen beslutar i enlighet härmed. Beträffande gränsdragningen mellan hushållningssällskapens och egnahemsorganens arbetsuppgifter torde erfordras ett närmare övervägande. Något ståndpunktstagande i detta avseende synes icke behöfligt för närvarande.

I detta sammanhang må även erinras om, att hushållningssällskapsutredningen föreslagit en rationalisering av den nuvarande understödsverksamheten till jordbruksproduktionens främjande, innebärande i princip en sammanslagning av flera nuvarande bidragstitlar i riksstaten och statliga lånefonder på området. Beträffande motiveringen tillåta vi oss hänvisa till förenämnda betänkande. Det synes oss önskvärt, att riksdagen nu tillkännager sin anslutning till hushållningssällskapsutredningens principförslag även på denna punkt.

Såsom ovan nämnts ger flertalet hushållningssällskaps ekonomiska ställning anledning till allvarliga bekymmer. Med hänsyn härtill vore det utan tvivel önskvärt, om redan nu genom åtgärder från det allmännas sida sällskapens inkomster kunde ökas. Av flera, främst statsfinansiella, skäl torde emellertid beslut härutinnan från riksdagens sida i år icke kunna åvägabringas. Att exempelvis nu påyrka en löneroglering för sällskapets tjänstemän och fastställande i detalj av varje sällskaps organisation synes oss uteslutet. Där emot förefaller det oss angeläget att innevarande års riksdag beslutar att de utgiftsgrupper, vilka enligt utredningens förslag skola bestridas av statsverket, skola inom en blivande organisations ram bekostas på nämnda sätt. Ett sådant principbeslut skulle kunna vara av icke ringa betydelse för hushållningssällskapen. Därest nämligen sällskapen erhålla garantier för att genom dylika åtgärder från statsmaktens sida en förbättring av sällskapens ekonomiska resurser kommer att genomföras, lära betänkligheterna mot att sällskapen nu förbruka en del av kapitaltillgångarna förlora i styrka.

I det föregående hava endast ett fåtal betydelsefulla frågor av principiell natur av oss berörts. Förutom dessa innehåller hushållningssällskapsutredningens betänkande ett stort antal spörsmål av vikt såväl för hushållningssäll-

skapen själva som för jordbruket och därmed jämställda näringar. Då många av dessa frågor sedan länge stått på dagordningen och deras snara lösning är önskvärd icke minst ur det allmännas egen synpunkt, är det önskvärt att på nämnda betänkande grundade förslag utan onödig tidsutdräkt föreläggas riksdagen för prövning. Med hänsyn härtill torde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t böra hemställa om förslag i ärendet så snart ske kan.

Med anledning av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av punkt 77 på IX. huvudtiteln måtte besluta,

att hushållningssällskapens nuvarande fria ställning såsom lokala sammanslutningar mellan jordbrukare och andra för lant-hushållningen intresserade personer skall bibehållas,

att hushållningssällskapens arbetsuppgifter i framtiden i princip böra främst omfatta allmän undervisnings- och upplysningsverksamhet på lanthushållningens område samt i övrigt produktionsfrämjande åtgärder, däri inbegripet förmedling av statsunderstöd till dylika åtgärder,

att en rationalisering av den nuvarande understödsverksamheten till jordbruksproduktionens främjande snarast bör åstadkommas, syftande bland annat till ett nedbringande av nuvarande antal anslagstitlar och statliga länefonder för ändamålet,

att inom ramen av den organisation, som riksdagen framdeles kan fastställa, de grupper av utgifter, vilka enligt utredningens förslag skola bestridas av statsverket, skola bekostas på nämnda sätt, samt

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t så snart ske kan måtte för riksdagens prövning framlägga förslag rörande de av hushållningssällskapsutredningen behandlade spörsmålen.

Stockholm den 19 januari 1943.

S. Linnér.

Rickard Sandler.

Arthur Engberg.

Carl Beck-Friis.